

Alsancak, F. (2020). Kültüre duyarlı sosyal hizmet uygulamalarında sağır toplumunu düşünmek. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1746-1763.

Derleme

Makale Geliş Tarihi: 09.03.2020
Makale Kabul Tarihi: 10.09.2020

KÜLTÜRE DUYARLI SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDA SAĞIR TOPLUMUNU DÜŞÜNMEK

Thinking Deaf-Community on Cultural-Based Social Work Practices

Fatmanur ALSANCAK*

* Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-1414-3358, e-posta: fatmanuralsancak@sakarya.edu.tr

ÖZET

Sosyal hizmet uzmanlarının kültürel yeterliliğe sahip olmaları, mesleğin etik ve değer ilkeleriyle örtüşen bir boyuttur. Kültürel yeterlilik, birlikte çalışılan müracaatçı kitlesinin kültürel özelliklerinin bilinirliğini gerektirmektedir. Sağır toplumunun kültürel bir grup olarak ele alındığı bu çalışmada, bu grubun kültürel özellikleri, aile dinamikleri, barındırdığı alt kültürel grup olarak CODA'lar ve sağır toplumu ile kültüre duyarlı sosyal hizmet uygulaması ele alınmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, işitme engelli ile sağır kavramlarının ayrıldığı noktaların anlaşılması, bir müracaatçı grubu olarak Sağır toplumunun sosyokültürel özelliklerinin ortaya koyulması ve Sağır müracaatçılar için kültüre duyarlı yaklaşım ışığında sosyal hizmet uygulamasının tartışılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda sosyal hizmet uzmanlarının sahip olması gereken kültürel yeterlilik ilkesinden hareketle Sağır toplumuna bakış açısının yeniden değerlendirilmesi, Sağır toplumunun en önemli dinamiklerinden CODA gruplarının özelliklerinin tanınması ve Türk İşaret Dili'nin sosyal hizmet uygulaması için önemi ele alınmıştır. Sağır ebeveynlerin işiten çocukları anlamına gelen CODA kavramı ile Sağır toplumunun aile dinamikleri incelenmiş, Sağır müracaatçılarla çalışmada etkin sosyal hizmet müdahalesi için kültüre duyarlı yaklaşımın önemi vurgulanmış, Türk İşaret Dili'nin sosyal hizmet uzmanları tarafından bilinmesi önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sağır dünyası, sağır toplumu, CODA, kültüre duyarlı yaklaşım, sosyal hizmet.

ABSTRACT

The fact that social workers have cultural competence is a dimension of the profession that coincides with the principles of ethics and value. Cultural competence requires awareness of the cultural characteristics of the client groups working together. In this study, in which the deaf society is considered as a cultural group, the cultural characteristics of this group, family dynamics, CODAs as the subcultural group it contains, and the practice of culture-sensitive social work with the deaf community are discussed.

The aim of this study is to understand the points where the concepts of hearing impaired and deaf are separated, to reveal the sociocultural characteristics of the Deaf community as a

client group and to discuss the practice of social work in the light of a culture sensitive approach for Deaf clients. In line with this purpose, based on the principle of cultural competence that social workers should possess, the perspective of the Deaf community is re-evaluated, the recognition of the characteristics of CODA groups, one of the most important dynamics of the Deaf community, and the importance of Turkish Sign Language for social work practice. The family dynamics of the Deaf community were examined with the concept of CODA, which means deaf parents' hearing children. In working with Deaf clients, the importance of culture-sensitive approach for effective social work intervention was emphasized and it was suggested that Turkish Sign Language should be known by social workers.

Key Words: Deaf-world, deaf community, CODA, culture sensitive approach, social work.

GİRİŞ

Kültür bir toplumun en belirleyici unsurlarındandır. Sosyal hizmet etik ve değer ilkelerinden yola çıkılarak müracaatçıların kültürel özelliklerine önem verilmektedir. Sosyal hizmet uygulamalarında müracaatçıların özelliklerini tanımaya çalışırken üzerinde durulan önemli husus, müracaatçının değer yargılarını, ritüellerini, inanç sistemini, gündelik yaşam pratiklerini, başkalarıyla etkileşimde bulunduğu davranışları içinde barındıran kültürel özellikleridir. Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği, sosyal hizmet uzmanları için kültürel yeterlilik standartlarını belirlemiş ve sunmuştur. Sosyal hizmet uygulamalarında kültürel yeterliliğin ön plana çıktığı kültürel gruplarla çalışmada, grubun dil ve kültürüne ait özelliklerin tanınması, alt kültür gruplarının bilinmesi, sosyal sorunların ve baş etme yollarının öğrenilmesi etkin bir sosyal hizmet müdahalesi için gereklidir.

Kültürel olarak ele alınması ve kültürel bileşenlerinin incelenmesi gereken, ancak alanyazında henüz yer bulamayan bir kültürel grup olarak Sağır toplumu, sosyal hizmet uzmanlarının sahada sık sık karşılaştığı ancak engellilik çatısı altındaki bir pencereden bakarak ele aldığı bir müracaatçı grubudur. Sağır toplumunun kültürel bileşenlerini öğrenmek, Sağır birey ve aileleriyle çalışan sosyal hizmet uzmanları için elzemdir. Bunun için öncelikle neden Sağır bireyleri engelli müracaatçı grubundan ayrı ele almak gerektiğinin anlaşılması gerekmektedir.

Sağır toplumunun kültürel özelliklerini anlamaya çalışırken bu toplumun en önemli dinamikleri olarak ele alınan “sağır ebeveynlerin işiten çocukları” olarak bilinen CODA’lar üzerinde durulmuştur. CODA bireyler, işiten toplum ile Sağır toplumu arasında köprü rolünü üstlenen ve işiten topluma işaret dilini öğreten bir konumdadır. Bu yönüyle ayrıca ele alınması gereken, Sağır toplumunu dışarıya yansıtan önemli bir alt kültürel gruptur.

Bu çalışmanın genel hattını Sağır toplumunun kültürel özellikleri ve Sağır toplumu ile kültüre duyarlı sosyal hizmet uygulaması oluşturmaktadır. Kültüre duyarlı yaklaşım bağlamında Sağır toplumu, engellilik bağlamının dışında tutularak kültürel bir müracaatçı grubu olarak ele alınmıştır. Bunun için Sağır dünyasına ilişkin kavramlar irdelenmiş, Sağır toplumun kültürel özellikleri incelenmiş, Sağır ebeveynlerin işiten çocukları olan CODA'ların önemi ve rolleri üzerinde durulmuş ve bu bağlamda kültüre duyarlı sosyal hizmet uygulaması tartışılmıştır.

Kültürel Bir Grup Olarak Sağır Toplumu

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2019 verilerine göre dünya nüfusunun %5'i (466 milyon insan) işitme engellidir. Bu sayının 2050'ye kadar 900 milyon olacağı, her 10 kişiden 1'inin işitme kaybına sahip olacağı öngörülmektedir (WHO, 2019). Alanyazında işitme engeli, işitme kaybı, işitme zorluğu, Sağır kavramları zaman zaman birbirinin yerine kullanılmakta, bu durum tanımların ayrıldığı noktaları açıklamak gereğini doğurmaktadır. Normal düzeyde işitebilen bir insanın 25 dB olan eşik değerinde işitiyor olması veya her iki kulağının da duyabiliyor olması beklenirken işitme engellilerin duyma eşığının bu oranın altında olduğu bilinmektedir. *İşitme kaybı* hafif, orta, şiddetli veya ağır düzeyde olabilir. Bir kulağı veya her iki kulağı etkileyebilir ve kendi konuşmasını veya yüksek sesleri duymakta zorluklara yol açabilir. *İşitme zorluğu* ise işitme kaybının hafif ile şiddetli arasında olduğu anlamına gelir. İşitme güçlüğü çeken kişiler genellikle konuşma dili aracılığıyla iletişim kurarlar ve işitme cihazlarından, koklear implantlardan, diğer yardımcı cihazlardan ve altyazıdan faydalanabilirler. Sağır bireyler çoğunlukla çok az veya hiç duyulmadığını ima eden ağır işitme kaybına sahiptir. İletişim kurmak için ise işaret dilini kullanırlar.

Türkiye'de sayıları net olarak bilinmemekle birlikte 3,5 milyon işitme engellinin olduğu bilinmektedir (Kemaloğlu, 2016). İşitme engelli tanısı alanların birçoğu Türk İşaret Dili (TİD) kullanmamakta, bazıları cihaz veya koklear implant ile işitebilmekteyken bazıları yaşlanma ile ilişkili sağlık sorunlarına bağlı işitme kaybına uğramaktadır. *Sağır* olarak adlandırılan ancak bu kültürel gruptan ayrılan işitme engelliler ile Sağır bireylerin birbirinden ayrıldığı nokta ise iletişim biçimleri ve Sağır toplumunu biraraya getiren unsurlardır. Sağır toplumunun anlaşılabilmesi için öncelikle bu unsurların bilinmesi gerekmektedir.

Ortak dil, yaşam tecrübesi ve aidiyet hissedilen bir kültürde yaşayan, işaret dili ile iletişim kuran ve ortak kültürün aktarımını sağlayan işitmeyen bireylerin oluşturduğu topluluk Sağır toplumu olarak nitelendirilmektedir. Sağır toplumunun üyeleri ileri

derecede işitme kaybına sahip bireylerden, Sağır ebeveynlerin işiten çocuklarına kadar çok geniş bir yelpazeyi içermektedir. Sağır dünyası, doğal ve görselliğe dayalı jest dili kullanan ve kendilerini işitme engelli olarak gören, konuşabilen ve yazabilen büyük bir gruba karıştırılmaktadır. Sağır dünyası, bu gruba göre nispeten daha küçük “görsel bireyler”den oluşmaktadır. Bu zıtlık İngilizce alanyazında “Deaf- deaf” olarak ayrılmaktadır. Örneğin işitme zorluğuna sahip olanlar Sağır toplumunda aktif bir sosyal yaşama sahipken diğerlerinin aktif olmaması bu ayrıma gidilmesinde belirleyici olmuştur. Konuşabilen ve sonradan işitme kaybına uğrayan bireyler, işitme bozukluğuna sahip olduklarını ve kendilerini Sağır dünyanın içinde tanımladıklarını düşünmektedir. Bu durum, Sağır toplumu ile işitme engellilerin yeniden tanımlanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Sağır toplumu bir *işitme engelliler toplumu* olarak ele almak, bu toplumun dinamiklerinin tam anlamıyla bilinmezliği ve engellilik bakış açısının benimsenmiş olmasıyla ilişkilendirilebilir. Toplumun engelli bireylere bakış açısı (acıma duygusu, yabancı muamelesi, baskı ve şiddet vb.) ve engelli bireylerin yaşadığı sosyal dışlanma sorunları Sağır toplumunun kendine özgü sorunlarıyla bütünleşmekte, dolayısıyla bu grubun bilinirliğine gölge düşürmektedir.

Sağırın engelli bireyler olarak tanımlanmasının birçok dezavantajı ortaya çıkmaktadır. Engellilik inşasının sonucunda Sağır bireylerin kendilerini engelli olarak kabul etmemeleri, Sağır çocuklar için gereksiz tıbbi ve cerrahi risklere maruz bırakması, Sağır dünyasının geleceğini riske atması ve yanlış anlaşılmaya bağlı olarak sorunlara çözüm üretilmemesi gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Sağırın bir etnik grup olarak nitelendiren ve sosyal bir grup olarak Sağır dünyasının kimliğini karakterize eden unsurlar olduğunu savunan Lane (2005), etnik bir grubun ayırt edici özelliklerini şöyle ifade etmektedir;

- Topluluğun adı
- Gelenekler
- Topluluk hissiyatı
- Sosyal yapı
- Davranış normları
- Değerler
- Sanat formları
- Bilgi
- Geçmiş
- Akrabalık

Kendini ve başkalarını tanımlama, etnisitenin en temel özelliğidir (Smith, 1986). Sağır toplumunun sahip olduğu dünya, alanyazında *Sağır Dünya* olarak yer almaktadır. Sağır dünyasındaki bireyler, bu dünyanın içinde güçlü bir kimliğe sahiptir ve bu kimliğe

sadıktır. Kendi kimliklerini işiten dünyasında da sürdürürler. Bunu sağlayan kolay bir iletişim, olumlu kimlik ve vekil bir ailedir.

Sağır kültüründe Sağır dünyasına ilişkin normlar vardır. Bunlardan bazıları, karar alma ve ortak fikir birliğine ilişkin kurallar, bilginin yönetimi, iletişimin inşası, statü kazanma ve minnettarlığa ilişkin ortak kurallardır. Etnik bir grubun temel değer sistemi, sahip oldukları kültürel normlarından ortaya çıkar. Etnik grupların en temel değeri, kültüre bağlılıktır. Kültürel normlar, sözel kurallar kadar herkes tarafından onaylanmayabilir. Bu tür kurallar, belirli bir dilsel ve kültürel gruba üye olarak bilmeniz gerekenleri söyler; birinin aslında yaptığı veya söylediği şey, önceliği olan diğer kurallar da dahil olmak üzere, bir dizi etkileyici faktöre bağlıdır. Sağır bireyler, liderlerini ve liderin özelliklerine, alt tabakanın kaygılarına, Sağır tarihindeki önemli olaylara ve işiten insanlarla birlikte oldukları durumları yönetebilmeye ilişkin kültüre özgü bilgilere sahiptir. İşaret dilini ne zaman, kimlerle hangi formlarda kullanacağını bilmesi, Sağır olarak tanımlanmanın önemli bir parçasıdır. Sağır dünyasının bir sohbeete girmek, konuşma sırası beklemek, dürüst ve kibar konuşmak gibi kendine özgü normları vardır. Sağır dünyası kendi içinde sosyal, spor, politika, dini, edebi ve buna benzer farklı alanlarda örgütlenmektedir (Hoffmeister, Bahan ve Lane, 1996). Ayrıca birçok etnik azınlıkta olduğu gibi, tüm etnik grubun kendine özgü özelliklerini somutlaştırdığı karizmatik liderleri vardır (Smith, 1986). Sağır toplumunu ilgilendiren sosyal sorunların çözümüne kavuşması için oluşturulan örgütlerin Sağır liderleri vardır.

Sağır toplumunu birarada tutan en önemli unsur ortak bir dile -işaret diline- sahip olmalarıdır. Anadil, bir halkın ruhunu yansıtır. Dil, bireylerin atalarından aldıkları gerçeklikleri koruma ve kurtarmalarının yanında henüz doğmamış nesillere de aktarılmasının en kesin yoludur (Fishman, 1989). Sese dayanmayan bir dil, Sağır dünyasını işiten toplumdaki keskin bir şekilde ayıran birincil unsurdur. İşaret dili öykü anlatıları, mizah, kelime oyunları, pandomim ve şiir Sağır dünyasının sanatsal faaliyetlerinden bazılarıdır. Tiyatro ve diğer görsel sanatlar da Sağır toplumuna hitap etmekte, sanatı icra eden Sağır gruplar oluşturulmaktadır.

Etnik gruplar, tarih, bölge, soy ve akrabalık bağları ile bağlılık kurarlar. Sağır dünyası, filmler, kitaplar ve hikayelerle zengin bir tarihe sahiptir. Geçmiş, etnik bir kimliğin anlamı ve ortak bir arayışın kaynağıdır. Bu nedenle Sağır dünyasının üyelerinin kendi tarihlerine özel bir ilgisi vardır. Bu ortak tarih duygusu, ardışık olarak devam eden nesilleri birleştirmekte (Fishman, 1982) ve kültürel aidiyeti ve devamlılığı

sağlamaktadır. Sağır kuşakların anlatıları ile görsel hafızanın yazıya aktarımı Sağır toplumunun kültürel özelliklerinin korunmasını sağlamaktadır.

Bazı sosyal bilimciler, akrabalığı, minnettar olunan dayanışma duygusuna olan borç olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur. Etnisite biricik olan geniş bir aileyi somutlaştırır; üyeler birbirine ve kültürel mirasa bağlılık hissederler. Bu aynı zamanda kan bağı ve genetik benzerlik aranmaksızın gruba aidiyet hissidir. Buradaki aile metaforu Sağır dünyasının tümünü yansıtan güçlü bir dayanışma hissini göstermektedir. Akrabalık, kuşaklararası devamlılığı sağlayan ve geçmişe uzanan bir köprüdür. Sağır dünyası, bilgi, dil, normlar ve değerlerin bir kuşaktan diğerine aktarımını sağlar. Bu aktarım çocukların Sağır aileler tarafından sosyalizasyonu ile gerçekleşir. Ancak kuşaklararası devamlılığın büyük bir avantajı olduğu gibi dezavantajı da bulunmaktadır. Dezavantajı, işiten ebeveynlerin farklı etnokültürel özelliklere sahip olması, şekillenmiş dilin eksikliği ve bu dili çocuklarına aktaramamalarıdır. Shein ve Delk (1974) Sağır ebeveynlerinin çocuklarının %90'ının işitebilen çocuklar olduğunu belirtmiştir. Anne-baba ile çocukları arasındaki bu farklılık zamanla bazı sosyal sorunları da getirmektedir. Bu durum, işiten ebeveynlerin sahip olduğu çocukların Sağır olmalarında da görülebilir. Sağır çocuklarını okullarında, mahkemelerde, toplumda savunamadığı gibi Sağır çocuğun dilini de savunamamaktadır. Bu dil farklılığına bağlı kopukluk, kuşaklararası aktarımı olumsuz yönde etkilemekte ve beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Kuşaklararası devamlılığın avantajı ise işaret dili aracılığıyla kuşaklararası aktarımın daima gerçekleşecek olmasıdır. Diğer dillere göre işaret dili, görsel bir dil olarak Sağır insanların sahip olduğu değerleri diğer Sağır nesillere aktarmada bir avantaj olarak değerlendirilmektedir (Lane, 2005). Böylece dil yoluyla kültürel aktarım gerçekleşmiş olur.

Bir engelli grubu olarak bakıldığında Sağır bireylerin yaşadığı birçok sorun olduğu görülebilmektedir. Sorunların "engelli" olmakla ilişkilendirilmesi ile radikal çözümler yerine yardım odaklı çözümlerin getirildiği bir dünyada Sağır insanların bir alt kültür grubu olarak ele alınması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Sağır bireylerin birçoğu kendilerini işiten toplumun içinde gerçekleştirirken bazıları kendilerini Sağır toplumuna ait olarak görmektedir. Sonradan işitme yetisini kaybeden ve işaret dili ile iletişim kurmayan bireylerin Sağır toplumuna değil işiten toplumuna aidiyet hissettikleri bilinmektedir (Singleton ve Tittle, 2000). O halde Sağır insanların aidiyetlerinin onların odyogram sonuçları ile ilgili değil Sağır toplumunu bir araya getiren unsurlarla ilişkilendirilmesi

gerekmektedir. Bu ayrımın en temelinde dil birliği bulunmakta, kültürel özelliklerin sonradan edinilen dil -işaret dili- ile açıklanamayacağı görülmektedir.

Kültürel bir toplum olarak ele alındığında Sağır toplumunun içindeki en önemli bireyler, Sağır anne, baba, büyükanne, büyükbaba veya bakımverenlerin yetiştirdiği işiten çocuklar (CODA)'dır. CODA bireyler hem Sağır hem işiten toplumun içinde çift kültürlü ve çift dilli olarak yaşamlarını sürdürmektedir. CODA'lar farklı bir kültürel toplumun üyeleri olarak ve bu kültürel toplumun iletişimde kilit rolü üstlenerek özel bir alt grubu oluşturmaktadır. Alanyazında Sağır ebeveynlerin işiten çocuklarına ilişkin oldukça az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bunun nedenini Filer ve Filer (2000), bu grubun göreceli olarak görünmez olduğuna dayandırmaktadır. Diğer bir nedeni ise Sağır dünyasını anlamaya dönük çalışmaların yetersizliğidir. Sağır toplumunu engellilikle ilişkilendiren çalışmalar, bu toplumun kendine özgü dinamiklerini ve üyelerinin sahip olduğu sorunların incelenmesini olanaksız kılmaktadır. Bu bakımdan CODA bireylerin bu kültür bağlamında ele alınması Sağır toplumun bilinirliği açısından önemlidir.

Sağır Kültürü İçin Kilit Pozisyon: CODA'ların Yeri

“Children of Deaf Adults” İngilizce deyiminin kısaltması olan ve Sağır ebeveynlerin çocukları anlamına gelen CODA terimi, bir veya birden fazla Sağır birey tarafından büyütülen işiten bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. “CODA” hem İngilizce konuşan kültürlerde akademik literatür ve gündelik dilde hem de giderek yaygınlaşan şekilde Türkçe’de kullanılmaktadır. CODA teriminin dışında uluslararası literatürde “Mother-Father Deaf” ya da “KODA (Kid of Deaf Adults)” terimlerine de rastlanmaktadır.

Sağır dünyası ile işiten dünya arasında köprü görevi gören CODA bireyler iletişim ve erken ebeveynleşme sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bunun nedeni ise hem aynı aile içinde hem de aile dışında Sağır dünyası ile işiten dünya arasında sürekli iletişim köprüsü sorumluluğunu üstlenme halidir. Shein ve Delk, 1974'te yaptığı bir çalışmada Sağır bireylerin %90'ının Sağır bir başkası ile evlendiğini ifade etmektedir. Aynı çalışmada CODA'ların büyükanne ve büyükbabalarının işitebildiğini, çünkü Sağırların %90'ının işiten ebeveynlere sahip olduğunu belirtmektedir (Shein ve Delk, 1974; Filer ve Filer,2000; Rienzi,1990). Bu durum bir dizi zorluğu ortaya çıkarmaktadır. İşiten ebeveynlerin birçoğunun işaret dili bilmemeleri nedeniyle torunlar (CODA'lar) genellikle ailede iki dilli olan ve büyükanne ve büyükbabaların ve ebeveynlerin dilini anlayan tek kişidir. CODA bireylerin ebeveynleri, işitme

engellerinden ötürü kendi ebeveynleriyle iletişim konusunda önemli ölçüde zorluklar çekmektedir. CODA'ların kendi ebeveynlerinden çok büyükanne ve büyükbabalarının otoritesini kabul etmeleri aile içi güç dinamiklerinin farklılaşmasına neden olabilmektedir.

2018 yılında yapılan bir çalışmada 41 CODA bireye çift dilli olarak yaşamının dezavantajları sorulmuş ve CODA'ların %34,1'i küçük yaşta ebeveyn olmak, %19,5'i iletişim sıkıntıları yaşamak, %19,5'i akranlarıyla eşit konumda olmamak olarak yaşadıkları dezavantajları ifade etmiştir. Bunların dışında özel yaşantının olmaması, duygu aktarımının eksik olması ve okul başarısızlığı da CODA olmanın dezavantajları olarak açıklanmıştır (Alsancak,2018). Erdoğan, Arı ve Cin (2018)'in "İki Dünya Arasında: İşitme Engelli Ebeveynlerin İşiten Çocuklarının (CODA'ların) Kimlik Gelişimleri" adlı çalışmasında CODA'ların Sağır ve işiten toplumun arasında sıkışmış ve arada kalmış oldukları ve bu durumun CODA kimliğine yansımaları ele alınmıştır. Kültürel bir toplum içinde CODA'lar sosyal kimliklerini bu iki kültürel grup içinde inşa etmektedir. CODA'ların kurduğu dil aracılığı ve tercümanlık pozisyonu, 6-12 yaş arasında başlamakta (Hall ve Robinson, 1999) ve tüm yaşamları boyunca devam etmektedir. İki dilli büyümek CODA'ların ayırt edici bir özelliğidir.

CODA'ların dil gelişim özellikleri işiten ve konuşan ailelerde büyüyen diğer bireylere göre farklılık göstermektedir. Bu grubun büyük çoğunluğu çift dilli (bilingual) olarak büyümektedir; anadili işaret dili olmakta ve genelde konuşma dilini sonradan sosyal çevreden, örneğin geniş aile üyeleri veya bakımverenler aracılığıyla öğrenmektedir. CODA'ların çift dilli olmaları, diğer iki konuşma dilini birden bilerek büyüyen çocuklardan farklılık göstermekte ve "bimodal bilingualism" (çift yönlü iki dillilik) olarak tanımlanmaktadır (Toohey, 2010). Yapılan araştırmalarda CODA'ların dilsel gelişimlerinin işaret ve konuşma dilindeki ilk kelimeleri öğrenmede farklılaştığı görülmüştür. CODA bebek üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, bebeğin 16 aylıkken kelime öğrenmede işaret dilinde daha iyi olduğu görülmüş, 20 aylıkken hem işaret dili hem de konuşma dilinde kelime öğrenmede işitebilen ebeveynlerin çocuklarıyla aynı noktaya geldiği saptanmıştır (Brackenbury, Ryan ve Messenheimer, 2005; Kanto, Huttunen ve Laakso, 2013). Düşünülenin aksine annenin veya babanın (ya da her ikisinin) sesli iletişim kurmuyor olması, CODA'ların dil gelişiminde ciddi oranda etki etmemektedir. Julias Maetas y Moores (1980) "Erken Linguistik Ortam: İşitme Engelli Ebeveynlerin Çocuklarıyla Etkileşimleri" adlı çalışmasında, Sağır ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurmakta kullandığı yöntemler listelenmiştir: Bunlardan ilki ses ve ağız oynatmadır. Diğer yöntem olan işaret dili ile duygu

aktarımının gerçekleştiği bilinmektedir. CODA çocuklar, *Fingerspelling* olarak bilinen jest ve mimiklerle kurulan iletişimde dokunarak veya fiziksel yönlendirme aracılığıyla işaret dilindeki kelimeleri Sağır ebeveynlerinden öğrenebilmektedir. Çocukların ebeveynleriyle ve diğer CODA akranlarıyla etkileşime girdiklerinde kendi aralarında işaret dili ile anlaştıkları görülmüştür. Bu çalışma CODA'ların iletişim kurarken öncelikle anadilleri olan işaret dilini kullandıklarını, dolayısıyla bir alt kültür grubu olarak Sağır kültüründen bağımsız ele alınamayacağını göstermektedir.

CODA'lar aile içinde kendilerini ve ebeveynlerini korumaktan sorumlu bir pozisyondadır. İşitebilen çocuklar, çevreden gelen etiketlerle karşılaştığında bunu ailesine tercüme etmemeyi tercih etmektedir. Ailenin işiten çocukları, toplumsal damgalar ve tüm ailenin Sağır olduğuna ilişkin düşüncelerle ve zorbalıkla karşılaşmakta ve bu çatışma ortamında ailesini korumaya çalışmaktadır. CODA çocuklar genellikle akran grupları tarafından reddedilmeye maruz kalarak izole edilmektedir. İşiten toplumun çocukları, CODA çocuğun Sağır ailesiyle iletişim kurmak istememektedir (Filer ve Filer, 2000). Bu da CODA çocukları yalnızlığa itmekte, duygu ve düşüncelerini kendi ailesinden saklamalarına neden olabilmektedir. Ayrıca CODA çocuklar günlük yaşamda ebeveynlerinin duyamayacağı sesleri (yangın alarmı, hırsızlar, doğal afet vb.) takip ederek ailelerini sürekli korumaya çalışmaktadır. Bu sorumluluk bilinciyle büyüyen çocuklar zamanla işiten insanlara karşı "ailenin sözcüsü" olma rolünü üstlenmektedir. Bu sözcü olma hali çocukluk döneminden itibaren ebeveyn rolü ile çatışmaktadır (Alsancak,2018). CODA olmanın özel ve zorlu yönü olarak nitelendirilebilecek bu durum CODA'ların sosyokültürel özellikleriyle ilişkilendirilmeli, akranlarına kıyasla bir "farklılık" olarak ele alınmalıdır.

CODA bireyler, Sağır toplumunun ilk gözden tanıkları ve iletişim köprüleridir. Özel bir grup olmaları, Sağır kültürünü zenginleştiren bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. Kendi alt dinamiklere sahip olan Sağır toplumunun yapısını anlamak ve özelliklerini daha iyi yorumlayabilmek için CODA gruplara başvurulmaktadır. Türkiye'de örgütlü bir sivil oluşum olarak göremediğimiz CODA'ların Sağır toplumu içinde barınan kültüre ait bir grup olması kültüre duyarlı sosyal hizmet uygulamaları için önemlidir.

Sağır Toplumu İçin Sosyal Hizmet ve Kültüre Duyarlı Yaklaşım

Sosyal hizmet insanlara kendi kendilerine yardım etmeleri için yardım etme yönteminin bilimsel uygulanması ile çeşitli kaynakların, kişilerin, grupların ve küçük toplumların ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılması sanatıdır (Duyan, 2008). Sosyal hizmet mesleği, insan ilişkilerinde problem çözme ve güçlenmeye yardımcı

olur ve bireyin iyilik halini geliştirmek için güçlenmesini sağlamaya çalışır. Sosyal hizmet insan davranışı ve sosyal sistemlerin etkileşime girdiği noktalarda müdahale eder.

Sosyal hizmet mesleğinin üç temel yönteminden biri olan birey ve aileler ile sosyal hizmet, uygulamalarının amacı, genel olarak davranışların ve sosyal ilişkilerin olumlu yönde değiştirilmesidir. Aile, üyeleri arasında karşılıklı etkileşim ve bağlılık olan bir sistemdir. Üyelerinden birinin sorunu aile içi ilişkileri etkileyeceği gibi, bir üyedeki değişim de diğer üyeleri etkilemektedir. Bu bakımdan sorun çözüme sürecine tüm ailenin katılımı ve katkısı sağlanmalıdır. Birey ve aile ile sosyal hizmet yöntemi kendine özgü felsefesi ve metodolojisi olan psikososyal bir tedavi biçimidir; birey ve ailenin kendi üyelerinin yanı sıra bulunduğu sosyal çevre ile sağlıklı ilişkiler geliştirip sürdürmesini amaçlar. Tüm bu müdahale sistemlerinde sosyal hizmet uzmanlarının sahip olması gereken beceriler olmalıdır. Bu becerilerden en önemlisi etkileşime girdiği grup ve toplumları tanımak ve kültürel bileşenlerini anlayabilmektir.

Gitterman ve Germain (2008), sosyal hizmet uzmanının birey ile çevresi içindeki uyumunu incelerken kültürün çevre ile nasıl bir etkileşim içinde olduğunu göz önüne alması gerektiğini ifade etmektedir. Fiziksel ve sosyal çevrenin inşa edilme sürecinde kültür etkili olmaktadır. İnsanların fiziksel yapılar içindeki sosyal etkileşimleri kültür etkiler. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanı, kültürden bağımsız bir ekolojik sistemi düşünmemelidir. Bireyi çevresi içinde ele alırken sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı, müracaatçının kültürünün ve alt-kültürünün değerleri, inançları ve kabullerini ve bunların müracaatçının kendi değer, inanç ve kabulleri ile nasıl uyum sağladığını keşfetmelidir (Teater, 2014). Etik karar alma süreciyle de ilişkili olarak sosyal hizmet uzmanı, müracaatçının kültürünün ve toplumsal baskının kültüre yansımalarının içinde bulunduğu soruna etkisini görebilmelidir. Kültürel değer, norm ve inançların müracaatçının sorununa ne gibi olumlu katkıları olabileceğini, nasıl daha olumlu bir birey-çevre uyumunun sağlanabileceğini yahut müracaatçının sorunu çözüme sürecine ne gibi zararları olduğunu göz önünde bulundurarak müdahale etmelidir. Sosyal hizmet uzmanı burada müracaatçının değer ve kabulleriyle uyumlu müdahaleler geliştirmelidir.

Toplumların değişen yapısı farklı kültürlere duyarlı bilgi ve uygulamayı beraberinde getirmektedir. Bu durum sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken becerilerden biri olarak *kültürel anlamda yetkin* olmayı gerektirmektedir. Kültürel anlamda yetkin olabilmek için sosyal hizmet uzmanları;

- Kültürün etkisinin farkında olmalıdır.
- İçinde bulunduğu toplumun kültürel özelliklerini tanınmalıdır.
- Farklı kültürleri öğrenmelidir.
- Bireyin içinde bulunduğu grup ve toplumun kültürel geçmiŐine ilişkin bilgi sahibi olmalı ve buna göre sosyal hizmet becerilerini ve yaklaŐımlarını uygulamalıdır (Duyan,2008).

Sosyal hizmet ve diğer yardım meslekleri, özellikle son yıllarda kültürel açıdan farklı grupların dünyasını anlama konusuna dikkat çekmektedir. Uluslararası sosyal hizmet federasyonunun müracaatçılara karşı etik sorumluluklarda bahsettiği üzere sosyal hizmet uzmanı;

- Kültürü, kültürün insan davranıŐı üzerindeki etkisini ve toplumdaki iŐlevini anlamalı, her kültürün güçlü yönleri olduğunu kabul etmelidir.
- Müracaatçıların kültürü hakkında bilgi sahibi olmalı, kültürel farklılıkları kabul etmeli ve duyarlı olmalı, hizmetleri sunarken hizmet alanın kültürünü göz önünde bulundurarak davranmalıdır.
- Sosyal farklılıkların doğasını ve ırk, renk etnik ve ulusal köken, cinsiyet, yaş, medeni durum, siyasi görüŐ, dini inanç, cinsel tercih, biyolojik farklılıklara yönelik baskıları anlamaya çalışmalı ve bu konuda eğitim programlarına katılmalı ve kendini geliŐtirmelidir.

Özge  zg r (2014), çokkültürcü sosyal hizmet uygulamasında farklılıklar ele alınırken içinde bulunulan sosyokültürel ve politik bağlamın göz ardı edilmemesi gerekliliğini, bireyler, gruplar ve toplumlar arasında sürekli birbirini etkileyen ve deėiŐtiren bir dönüŐümsel sürecin yaŐandığını vurgulamıŐtır. Bu süreç özellikle azınlık gruplarının kültürel geçmiŐleriyle çevreye uyum sağlama ve baŐa çıkma becerilerine vurgu yapar ( zg r, 2014). Çokkültürcü sosyal hizmet uygulamasında önemli bir araç olarak evre ele alınırken hem mikro hem makro sistemlere odaklanılmalı, kültürel grubun çatıŐmaları, algıları, çevresel engelleri ve fırsatları değerlendirilmelidir. Bu bağlamda Sağır toplumunun sosyal hizmetlerle keŐiŐtiėi noktada sorunların ve ihtiyaçların tespitinde kültürel yaklaşım sergilenmelidir.

Toplumların yapısındaki dinamik olma hali beraberinde çeŐitlilikleri ve farklılıkları da getirmektedir. Bu eŐitlilik Şüphesiz sosyal hizmet uygulamalarına yansımakta, sosyal hizmet uzmanının kültürel yetkinliğinin önemini hatırlatmaktadır. Kültürel yetkinlik,

insanların tutum ve davranışlarını etkileyen içinde yaşadığı kültürün özelliklerini anlamaya ve kültürel duyarlılığın gelişmesiyle şekillenen etik çalışmaya işaret etmektedir. Sosyal hizmet alanyazınında kültürel yetkinliğin bir perspektif olup olmaması tartışması süregelmektedir (Uzunlaşan ve Gökçeşan Çiftçi, 2019).

Kültüre duyarlı uygulamalar, kültürel açıdan farklı müracaatçı gruplarına sunulan hizmetlerin kalitesini arttırmaya yönelik uygulamalardır. Bu uygulamalar uzmanın farklı bir kültürden gelen müracaatçılarla etkili bir şekilde çalışması için sahip olması gereken bilgi, beceri ve değerlerin toplamıdır (Attepe Özden, 2018). Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW), 2015 yılında Sosyal Hizmet Uygulamasında Kültürel Yeterlilik Standartları'nı yayınlamış ve burada sosyal hizmet uzmanlarını kültürel olarak yetkin olmaya çağırmıştır (NASW,2015). İnsani farklılıklara saygı duymak, değer vermek ve uzmanın içinde bulunduğu kültürel yapıyla ilgili öz değerlendirmesi kültürel yeterliliğin en temel amaçlarıdır. Sosyal hizmet uzmanı kültüre duyarlı uygulamalarda mesleğin temel ilkelerinden hareketle müracaatçının kültürel özelliklerini tanımalıdır. Müracaatçıların günlük yaşam pratikleri, kültürel kalıp yargılar, değer sistemi, inançlar, ritüelleri ve sosyal beklentileri sosyal hizmet uzmanının değişim sürecine ilişkin karar verme mekanizmasında doğrudan göz önünde bulundurması gereken unsurlardır. Grubun sosyal, ekonomik, sağlık, eğitim sisteminde yaşadığı sorunlar ve ihtiyaçları araştırılarak sistematik problemleri öğrenilmelidir. Carmen Ortiz Hendricks (2003) sosyal hizmet uzmanlarının kültürel olarak yeterli olmayı öğrenebilmeleri için bir model önermiştir. Bu modele göre uzmanların uygulamadaki çeşitlilik barındıran tecrübelerden edindikleri yeni bilgilere karşı farkındalık oluşturmak ve kültürel olarak ne kadar başarılı olduğuna ilişkin öz değerlendirme yapmak sosyal hizmet uzmanları ve süpervizörler için önemli bir adrestir.

Müracaatçı gruplarını anlamak, onların kültürel özelliklerini yakından tanımayı gerektirir. Bunun için sosyal hizmet uzmanları, etnik ya da kültürel bir grupla çalışırken gruba özgü bilgileri edinmeye çalışmalı, grubun farklı bir dili varsa gerektiğinde öğrenmeli ve grubun lideri ile ortak çalışmalara katılmalıdır. Müracaatçılarla etkileşim kurarken içinde olduğu alt kültürün de özelliklerini tanımalı ancak bunu yaparken bireyi karikatürize etmekten kaçınılmalıdır (Sheafor ve Horejsi, 2016). Müracaatçının gücünü göz ardı etmek, sözsüz iletişimi (beden dili, jest ve mimikler) yanlış yorumlamak, aile değişkenlerini yanlış anlamak çokkültürlü müracaatçılarla çalışmada yapılan en yaygın hatalardır. Özellikle ailenin yapısı, aile üyeleri arasındaki güç dinamikleri, büyükanne/büyükbaba-ebeveyn-çocuk ilişkisindeki değer yargılar

sosyokültürel yapıdan bağımsız değildir. Bir karar verme aşamasında ailede kimin sözüne öncelik verildiği, kimden tavsiye beklendiği gibi hususlar sosyal hizmet uzmanının sosyal inceleme ve müdahale süreçlerinde göz önüne alması gereken noktalardır.

Kültürel gruplarla çalışırken önemli olan bir diğer husus dil farklılığıdır. Toplumun ortak dilinden farklı bir dil konuşan müracaatçılarla çalışırken tercüman desteği önemlidir. Ancak müracaatçının tercüman talebi veya reddi etik açıdan belirleyici olmalıdır. Sosyal hizmet uzmanı, sürekli olarak çalıştığı kültürel gruplarla çalışırken onların dilini öğrenmeye çalışmalı, hassas deyimleri ve dil kalıplarını bilmelidir. Bu birlikte çalışılan müracaatçı(lar)nın diline ve kültürüne saygı göstermenin bir ifadesidir.

Kültürel gruba özgü toplumsal ve sistematik sorunlar, sosyal hizmet uzmanının asıl çözmeye çalıştıkları sorunun ana kaynağı olabilir. Bu nedenle çalışılan kültürel gruba özgü ırkçılık/ayrımcılık, yoksulluk, işsizlik, yaşanan ev ortamı, sağlık güvencesi, eğitime erişim ve diğer yapısal sorunların müracaatçı için ne anlama geldiğini anlayabilmek, onun penceresinden sorunu görebilmek için onun dil ve kültürel özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Nitekim kültür ile sosyal sorunlar iç içe yaşanmaktadır. Sosyal hizmet uzmanının etkili müdahaleyi gerçekleştirmesi, kültürel bir grubun tarihsel bağlamını bilmesi ve deneyimlerini bu bağlamda anlayabilmesiyle yakından ilişkilidir.

Buna göre onyıllardır bir engelli topluluğu olarak ele alınan ve medikal perspektifin ifadesiyle “işitme engelli” olarak tanımlanan Sağır toplumunun kültürel özelliklerinin sosyal hizmet uzmanı tarafından bilinmesi ve tanınması gerekmektedir. Bunun için sosyal hizmet uzmanlarının bir diğer sahip olması gereken beceri etkin iletişim kurabilmektir. Farklı dil ve kültürlere sahip topluluklarla çalışırken sosyal hizmet uzmanları farklılıklara saygı ve kültürel öğeleri tanıyarak bu toplumların kültürel özelliklerine hâkim olmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, kişinin kültürünün müracaatçıların davranışını, değerlerini, beklentilerini, iletişimini ve kararlarını nasıl etkileyeceğini anlamalıdır. Bu bağlamda Sağır topluma profesyonel yardımın sağlanabilmesi bakımından sosyal hizmet uzmanlarının Türk İşaret Dili öğrenmeleri oldukça değerli olacaktır. Nitekim Sağırlarla iletişim kurabilen ve Sağır dünyasının kendine has özelliklerini bilen sosyal hizmet uzmanlarına ihtiyaç vardır.

Sağır toplumunun güç dinamikleri göz önünde bulundurulduğunda engellilik perspektifiyle ilişkili olarak Sağırların ayrımcılığa ve şiddete maruz kaldıkları toplumsal bir gerçekliktir. Medyada görünen “işitme engellilere dayak” haberleri bunun en somut

örneğidir. Sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımı ışığında Sağır toplumunun karşılaştıkları eşitsizliklerle ve sosyal dezavantajlarla mücadele edebilmesi için donanım kazanmalarına yardım edilmelidir (Thompson, 2013). Sosyal ve politik bir süreç olarak Sağır toplumunu güçlendirme, kendi yaşamlarında daha fazla kontrol kazanmalarına yönelik bir değişim sürecini içermektedir. Özgürleştirici bir uygulama olan güçlendirme, yapısal sorunlarla karşılaşan Sağır ailelerin (örneğin okuldan dışlanma, iletişimsizliğe dayalı toplumdaki izolasyon ve tıbbi boyuttaki sorunlar, şiddete maruz kalma vb.) kendi farklılıklarının toplumsal düzlemdeki karşılığına ilişkin farkındalık kazanmalarını sağlamalıdır. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanları, hem kültürel bir farkındalığa sahip olmalı hem de savunuculuk rollerini bu sahada gerçekleştirmelidir.

Sağır toplumu ile sosyal hizmet uygulamalarında hiç şüphesiz aile üyeleri göz ardı edilmemeli, toplumun dinamikleri unutulmamalıdır. Sağır toplumunun en önemli alt kültür grubu olan CODA'lar, sosyal hizmet uzmanları için önemli bir gruptur. Sağır müracaatçının sorunlarının görünürlüğü, sorunu nasıl tanımladıkları, güçlü ve zayıf yönleri, gereksinimleri ve beklentilerini anlamak için sosyal hizmet uzmanı CODA'larla iletişim kurabilmektedir. Çift dilli olarak büyüyen ancak kültürel olarak Sağır kültürüne aidiyet hissedilen CODA'lar, bireyle, ailelerle, grup ve topluluklarla çalışırken kilit rol oynamaktadır.

Sağır toplumun sorunlarını en iyi bilenler olarak CODA'lar, Sağır toplumunun savunuculuğunu yapmakta, iletişim köprülerini kurmakta, farkındalık ve sosyal sorumluluk çalışmalarında sivil olarak çalışmakta ve kendi anne ve babalarının sorunlarını üstlenmektedir. Bu bakımdan CODA'ların sosyal hizmet uzmanları ile iş birliği içinde çalışmaları beklenebilir. Nitekim Sağır toplumundan bağımsız ele alınmaması gereken bir grup olan CODA'lar, kendi ortak sorunları için ve Sağır toplumu için çalışmakta, bu açıdan iki yönlü incelenmesi gerekli bir gruba oluşturmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının gerek Türk İşaret Dili öğrenmelerinde gerekse Sağır toplumunun psikososyal ve toplumsal sorunlarına çözüm üretmekte CODA'ları anlamaları gerekmektedir. Zira kültürel yetkinliğe sahip bir sosyal hizmet uzmanı aile üyelerinin spesifik sorunlarını da ele almakta ve çok yönlü müdahale planı gerçekleştirmektedir.

Güçlendirme ve diğer sosyal hizmet uygulamaları için sosyal hizmet uzmanlarının kültürel duyarlılığının ön plana çıkması bu çalışmanın temennisidir. Bunun Sağır toplumu adına gerçekleştirilmesi ve Türk İşaret Dili bilen sosyal hizmet uzmanlarının

sayısının artması ile etkin müdahaleler gerçekleşecek, makro boyutta farkındalık sağlanacaktır.

Sonuç Yerine

Kültürel gruplarla çalışırken sosyal hizmet müdahalelerinin etkin olabilmesi, o grubun görünürlüğü ve bilinirliğiyle ilişkilidir. Sağır toplumunun Türkiye'deki görünürlüğü konusunda sorunlar olduğu bilinmekte, engellilik çatısı altındaki tüm gruplarla birlikte ele alınmaktadır. Bu genel çatı altında kendine özgü sorunlar ve kimlik edinimleri bilimsel çalışmalarca incelenmelidir. Sağır kimliği, Sağır toplumunun içinde edinilen bir kimliktir. Sağır kültürünün Türkiye'de yeni bir akademik alan olarak gelişmesi son birkaç yıl içinde gerçekleştirmiş, sosyal ihtiyaçları ve sosyal hizmetlere erişimleriyle ilgili çalışmaların oldukça dar kapsamda olduğu görülmüştür.

Yapılan çalışmalarda daha önceleri işitme engelli olarak nitelendirilen Sağır toplumu, bir engelli grubu olarak edilgen bir yerde konuşlandırılmış ve medikal model çerçevesinde ele alınmıştır. Oysa Sağır toplumu kültürel bir toplumdur. Bunu kanıtlayan unsurlar ise kendilerine özgü dil, kültür, değer sistemi ve sosyal yapıya sahip olmasıdır. Bu grubun sosyal ihtiyaçları ve sosyal hizmetlere erişimiyle ilgili çalışmalar ise yine engellilik görüşünden dışarı çıkmadan ele alınmıştır.

Sosyal sistemleri bir bütün olarak ele alan, bireyi çevresi içinde ele alan ve hem birey hem ailelerle çalışan sosyal hizmet uzmanları, kültürel yetkinlik becerisine sahip profesyonellerdir. Sosyal hizmetin müdahale yöntem ve teknikleri kullanılarak kültürel gruplara ve topluluklara yönelik çok boyutlu bir planlı değişimi kapsayan mesleki uygulama yapılmaktadır. Sağır toplumu, sosyal hizmet uzmanları için bir engelli grubu olarak değil kültürel bir grup olarak ele alınmalıdır. Bu toplumun sosyal ve kültürel özellikleri bilinmeli, sorunları ve ihtiyaçları anlaşılmalıdır. Bunun için sosyal hizmet uzmanlarının işaret dili öğrenmeleri oldukça kıymetlidir. Zira mesleki uygulama bireyin bulunduğu noktada başlamaktadır.

Sağır toplumu ile çalışan sosyal hizmet uzmanları, bu gruba ait olan en temelde işaret dili tercümanlarının büyük bölümünü oluşturan CODA'ları ve diğer farklılıkları tanımalı, bu bütünlüğün Sağır kültürünü oluşturan bir yapıda olduğunu anlayabilmelidir. Birey, aile, grup ve topluluklar nezdinde Sağır toplumu sorunlarını ele alan sosyal hizmet uzmanı için CODA'lar önemli bir alt kültür grubudur. Çift dilli ve Sağır kültürüne ait bir ortamda yaşayan bu grup, sosyal hizmet uzmanının iletişim becerilerini ve kültürel yetkinliğini geliştirmede kilit bir gruptur. Sağır toplumunun karşılaştığı şiddet, ayrımcılık, sosyal dışlanma, hizmetlere erişememe, haklardan

faydalanamama sorunlarında sosyal hizmet uzmanı etkin müdahaleler için Sağır müracaatçı ile iletişim kurarken Türk İşaret Dili ile iletişim kurmalıdır. Ancak Türk İşaret Dili bilmeyen sosyal hizmet uzmanlarının olduğu göz önünde bulundurulduğunda CODA'lar ile işbirliği yapılmalıdır. Sosyal hizmet mesleğinin en temelinde yer alan insan hakları ve sosyal adalet için mücadele ederken Sağır toplumunun hak mücadelesinde CODA grubu sosyokültürel özellikleriyle tanınmalı, iletişim köprüleri kurularak CODA örgütlerle koordinasyon içinde Sağır toplumunun hakları savunulmalıdır.

Sosyal hizmet uzmanının mevcut rolleri olan kolaylaştırıcı, arabulucu, savunucu, bağlantı kurucu, aktivist, eğitmen, danışman, koordinatör, araştırmacı, klinisyen gibi rollerin Sağır toplumunun güçlendirilmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Sağır müracaatçılarla ve CODA'larla çalışırken sosyal hizmet uzmanı;

- Sağır toplumunun kültürel özelliklerini bilerek uygulama yapmalı, "kültürel bir grup" olarak ele almalıdır.
- CODA'larla koordinasyon kurmalı, Sağır toplumunun gereksinimlerini ve haklarını savunmada CODA'larla işbirliği içinde hareket etmelidir.
- Sağır toplumunun dili olan işaret dilinin işiten toplum tarafından öğrenilmesi için toplumu harekete geçirmelidir.
- Sağır toplum ile işiten toplum arasındaki farklılıkları bilmeli ve sosyal içerme çalışmaları kapsamında sosyal politikalara yön verebilmelidir.
- Sağır müracaatçılarla çalışırken yazışma yolu yerine işaret dili ile iletişim kurmalı, mümkün takdirde işaret dilini öğrenmelidir.
- Kamu hizmetlerine erişimde zorlanan Sağır müracaatçılar için başta farkındalık çalışmaları olmak üzere aracılık etmeli ve doğru kaynaklarla buluşturmalıdır.
- Sağır toplumunun hakları için mücadele eden örgütlerle birlikte onların ihtiyaç ve beklentilerine cevap veren projeler yapılmalıdır.
- Sağır toplumun ve kültürün anlaşılmasını kapsayan sosyal hizmet araştırmaları yapılmalıdır.

Özetle Sağır toplumuyla çalışan sosyal hizmet uzmanlarının Sağır toplumunu ve kültürel özelliklerini anlayabilmeleri için iletişim kanalı olan işaret dilini bilmeleri ve farklılıklara saygı ve kültüre duyarlılık başta olmak üzere mesleki etik ilkeler çerçevesinde sosyal hizmet uygulamasının yürütülmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

- Alsancak, F. (2018). Sağır Ailelerin Çocuklarının Psikososyal Sorunları. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 5, 25, 2118-2129.
- Attepe Özden, S. (2018). Mültecilerle Çalışmada Kültürel Yetkinlik: Sosyal Hizmet Uygulaması İçin Bir Çerçeve, *Sosyal Hizmet Kongresi Mülteciler ve Sosyal Hizmet (içinde)*. İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları, 312-313.
- Brackenbury, T., Ryan, T. ve Messenheimer, T. (2006). Incidental Word Learning in A Hearing Child Of Deaf Adults. *Journal Of Deaf Studies And Deaf Education*, 11(1), 76-93.
- Duyan, V. (2008). *Sosyal Hizmeti Anlamak*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No. 11, Ankara.
- Erdoğan, F. (2018). *İki Dünya Arasında: İşitme Engelli Ebeveynlerin İşiten Çocuklarının (Coda'ların) Aile ve İletişim Deneyimleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Erdoğan, F., Arı, E. ve Cin, F.M. (2018). İki Dünya Arasında: İşitme Engelli Ebeveynlerin İşiten Çocuklarının (CODA'ların) Kimlik Gelişimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16, 35, 91-139.
- Filer, R. ve Filer P. (2000). Practical Considerations For Counselors Working With Hearing Children Of Deaf Parents. *Journal Of Counseling And Development*, 78, 38-43.
- Fishman, J. (1982). *A Critique Of Six Papers On The Socialization Of The Deaf Child*. National Research Conference On The Social Aspects Of Deafness(içinde), 6-20. Gallaudet College, Washington.
- Fishman, J. (1989). Language And Ethnicity in Minority Sociolinguistic Perspective. *Multilingual Matters*, Philadelphia.
- Gitterman, A. ve Germain, C.B. (2008) *The Life Model Of Social Work Practice: Advances in Theory And Practice*. Columbia University Press, New York.
- Hall, N. ve Robinson, A. (1999). *Language Brokering Behaviour Of Young Children in Families Of Pakistani Heritage*.Erişim adresi: www.Esri.Mmu.Ac.Uk/Resprojects/Brokering/Articlesz.Php.
- Kanto, L., Huttunen, K. ve Laakso, M. L. (2013). Relationship Between The Linguistic Environments And Early Bilingual Language Development Of Hearing Children in Deaf-Parented Families. *Journal Of Deaf Studies And Deaf Education*, 18(2), 242-260.
- Kemaloğlu, Y. (2016). Türkiye'de İşitme Engelinin ve Sağırın Genel Görünümü ve Sorunları, *Ellerle Konuşmak: Türk İşaret Dili Araştırmaları (içinde)*. Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Lane, H. (2005). Ethnicity, Ethics And The Deaf-World. *Journal Of Deaf Studies And Deaf Education*, 10 (3), 291- 310.
- Lane, H. Hoffmeister ve Bahan, B. (1996). *A Journey into The Deaf-World*. Dawnsignpress, USA.
- Maestas Y Moores, J. (1980). Early Linguistic Environment: Interactions Of Deaf Parents With Their Infants. *Sign Language Studies*, 1-13.
- NASW (2015). *Standarts and Indicators For Cultural Competence in Social Work Practices*.
- Ortiz Hendricks C. (2003). Learning And Teaching Cultural Competence in The Practice Of Social Work, *Journal Of Teaching in Social Work*, 23(1-2), 73-86.
- Özgür, Ö. (2014). *Çokkültürcü Sosyal Çalışma*. Sabev Yayınları, Ankara.
- Rienzi, B. M. (1990). Influence And Adaptability in Families With Deaf Parents And Hearing Children. *American Annals Of The Deaf*, 135 (5), 402-408.
- Schein, J. D., ve Deik, M. T. (1974). *The Deaf Population Of The United States*. Silver Spring, National Association Of The Deaf.
- Sheafor, B.W. ve Horejsi C.J. (2016). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel İlkeler ve Teknikler* (Ed. Durdu Baran Çiftçi). Nika Yayınevi, Ankara.
- Singleton, J.L. ve Tittle, M.D. (2000). Deaf Parents And Their Hearing Children, *Journal Of Deaf Studies And Deaf Education*, 5(3):221-36.
- Smith, A. D. (1986). *The Ethnic Origin Of Nations*. Cambridge Press, Blackwell.
- Teater, B. (2014). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri Uygulama İçin Bir Giriş*. Nika Yayınevi, Ankara.
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak* (Ed. Özlem Cankurtaran ve Burcu Hatipoğlu Eren). Dipnot Yayınevi, Ankara.
- Toohy, E. N. (2010). *Phonological Development in Hearing Children Of Deaf Parents*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. The University Of Connecticut., USA.
- Uzunaslın, Ş. ve Gökçearsın Çifci, E. (2019). Sosyal Hizmet Uygulamalarında Kültürel Yetkinliği Geliştirmenin Önemi. *Journal Of Society And Social Work*, 30(1).
- WHO (2019). *Deafness And Hearing Loss*. Erişim Adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/deafness-and-hearing-loss>.
- <http://www.sacder.com/coda-nedir/> erişim tarihi: 23.03.2019